

Tydliga spår av inlandsisen på våra unika, släta klippor

Om november förhärskares av nyanser i brunt så består färgskalan nu främst av svartvitt och grått. När man blickar ut över stranden är det svartvitt med kvarvarande is i springor och svackor medan klipporna är mörka, nästan svarta i det skumma decemberljuset. Blickar man ut över grepen så är det mest grått, med hav och himmel som går i grått mot horisonten där Djurstens fyr ännu kan skönjas i en grå landmassa. Men dag för dag ändras färgskalan och månaden började med riktigt vintriga scenerier med snö på marken och rimfrost på träden. I strandskvalpet börjar det frysa och där skapas små miniatyrkonstverk av is och vatten som omsluter strandstenarna.

Talesättet är ju när Anders braskar (sista november) så slaskar julen och följdriktigt har vi haft en töperiod. Men promenader så här års bjuder på aldrig sinande upplevelser om man stannar till och tittar sig omkring. Min vandring senast började med att en flock tallbit slog sig ner i en stor björk nära infarten från Tallparksgården. Efter några flöjtande lockläten drog de vidare, kanske till något rönnbärsträd som i år gett rikligt med frukt. Vid badplatsen hade en flock storskrak simmat in men fick bråttom när jag passerade lite för nära deras respektavstånd till mig så de simmade ut i ett lugnt och stålgrått hav.

På min promenad stannade jag en stund vid lönnen som nu är kal och också vid den lilla miniatyrmosse som bildats i ett hållkar intill, det var en mosaik av vita snöfält och mörka vattensamlingar.

Men det som jag stannade vid och betraktade längst var klipporna vid badplatsen som rundslipats av en kilometerhög inlandis som med enorm tyngd rörde sig över detta landskap för 10 000 år sedan och slipade hållarna till vad de är idag. I det låga ljuset och i den fuktiga miljön kan man tydlig se på dessa rundhällar hur inlandisen skulpterat dem. Man ser isräfflor som går i nordnordvästlig riktning på hållarna och man ser också en tydlig stötsida mot norr. Där är bara släta klippor och isräfflor i fasta berget medan man mot söder ser hur sten och block ansamlats i läsidan av den stora glidande ismassan från norr.

Inlandsisens landskapsutformning är unik i Roslagen. Liknande landskap kan bara hittas i antarktiskt i södra Argentina. Inlandsisarnas påverkan har varit samma i hela södra Sverige men våra klippor i Öregrund har en kort historia som land. Det gör att de naturkrafter som skapar erosion inte hunnit knapra så mycket på ytan på vårt berg. Därför är våra klippor släta och inte skrovliga som i Blekinge skärgård eller i Bohuslän där landhöjningen avstannat. Hos oss har landhöjningen varit 5-6 millimeter under lång tid.

Men man undrar ju hur framtiden ser ut, då klimatförändringen gör att landhöjningen kommer att avta. Allt talar för att det på sikt kommer att bli en landsänkning när havet stiger då alla glaciärer i Arktis och Antarktis smälter.

Men jag tror att vi under många kommande generationer kan njuta av klippornas rundskulpterade design och skönhet.

Min promenad går vidare mot Hummelfjärden som är isbelagd och under en kort period bestod av svart blankis. Några tappra - kanske dumdristiga - hann pröva isens hållbarhet men det gick inte gå många dagar förrän snön och sedan värmen gjorde isen osäker igen.

Vägen hemåt går genom den tallskogsdominerade parken som känns trygg då snön smält och den gröna skogen känns som evig. Den lilla fågelutfodringen, Restaurang Talltitan, lockar småfåglar som uppehåller sig i parken att fylla på sina vinterförråd med frön. Här är en ständig trafik av mesar, talltitor, entitor, blåmesar, talltitor, tofsmesar, talgoxar och nötväckor. Men även rådjur och ekorrar har syns här.

Lars-Gunnar Bråvander

Lars-Gunnar Bråvander har jobbat inom miljövard under större delen av sitt liv, bland annat som lektor i miljövard vid Stockholms universitet. Han är biolog i botten, är fältbiolog och började intressera sig för fåglar och växter redan i 10-årsåldern. Har varit Gräsöbo i över 40 år, nu bofast i Öregrund. Lars-Gunnar är ledamot i Tallparkens vänner.